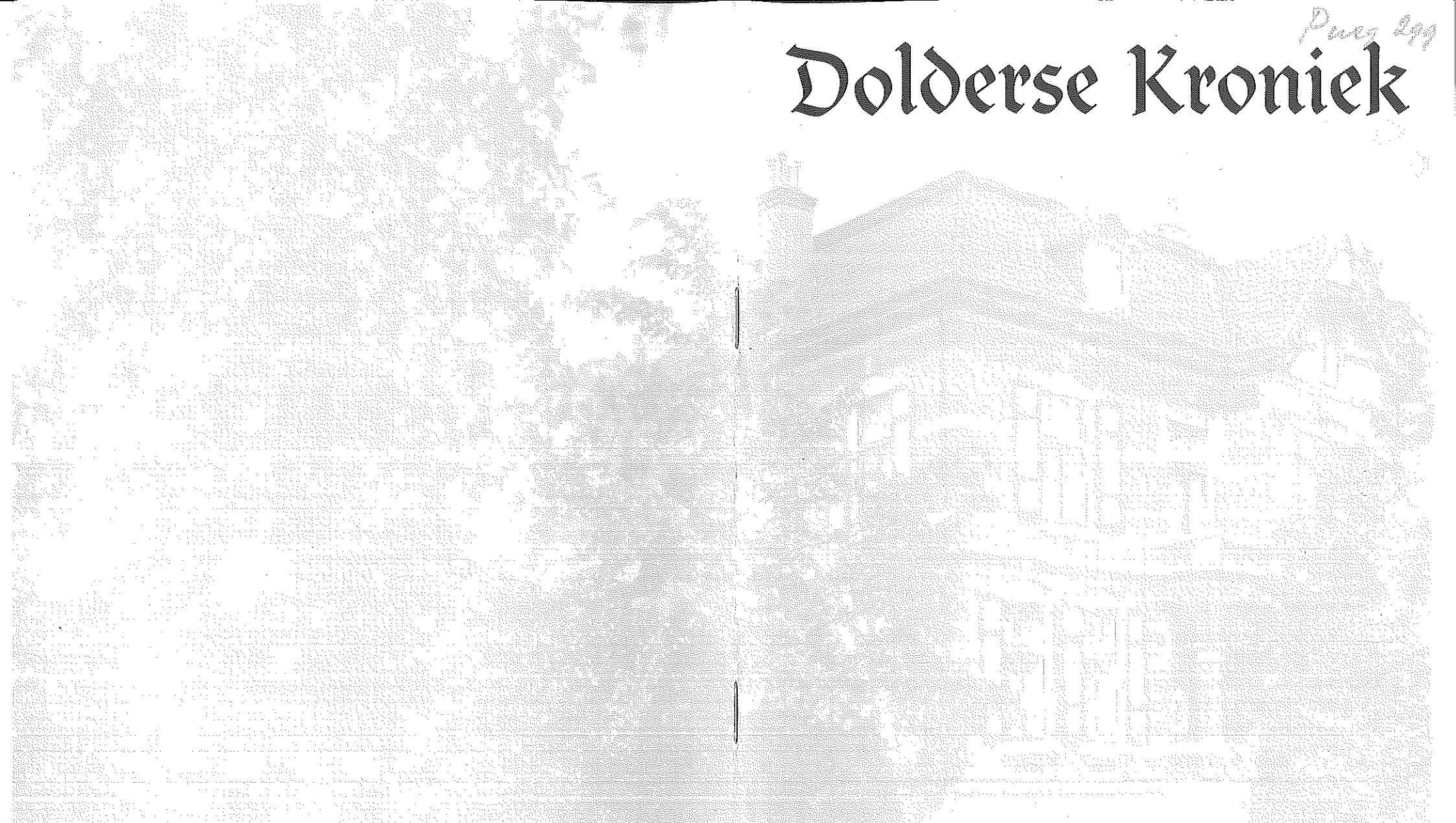

Pucy 299
Dolderse Kroniek

6e jaargang nr. 3 - september 2003

Villa Chr. Pleines ca. 1910

uitgave van de
Historische Vereniging Den Dolder

Historische Vereniging Den Dolder

Opgericht 9 april 1997.

6e jaargang nr. 3, september 2003

Verschijnt in de maanden: januari, mei en september.

Bestuur

Voorzitter: Bodes de Vries, Willem Coxlaan 12,
3734 BW Den Dolder.
tel. 030-2283082

Secretaris: Mieke van der Ploeg, Pleineslaan 61,
3734 EM Den Dolder.
tel. 030-2288252

Penningmeester: Bodes de Vries a.i.(zie boven)

Redactie

Mieke van der Ploeg (zie boven)
Hoofdredactie.
Albert van Silfhout, Joh. v. Duurenlaan 20,
3734 VD Den Dolder.
tel. 030-2293522

Tekstvoorstellen en reacties naar de redactie.

Alle rechten voorbehouden.

Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Den Dolder.

De contributie bedraagt 13.60 Euro per jaar.

Betaling is mogelijk: Kontant bij de penningmeester,
of op postrekening **7739816** t.n.v. **Historische Vereniging Den Dolder.**

De homepage op internet van de vereniging is:

<http://www.geocities.com/albvs/dendolder>

ISSN: 1389-0026

Redactioneel

In dit nummer vindt u drie artikelen over verschillende onderwerpen.

Allereerst het zesde deel van de serie "Eene school met den Bijbel" van Rob Haars, aan de hand van de bestuursnotulen. Centraal staan de periodes rond de handwerkklass op zaterdag.

De foto die we bij dit artikel hebben geplaatst komt waarschijnlijk uit 1915, maar daar zijn we niet zeker van. Als u kunt helpen met de datering, laat u ons dat dan weten?

Het tweede artikel is van Albert van Silfhout en gaat over Alexander Numan. Deze eerste hoogleraar van de in 1819 opgerichte Veeartsenijschool te Utrecht was tevens één van de eerste ontginners van een deel van het huidige Den Dolder. Het bos aan de Hertenlaan draagt sinds enige tijd, ter nagedachtenis zijn naam. In dit artikel leest u over zijn leven en werken, inclusief de ontginningen en schapenteelt op ons grondgebied.

Het laatste artikel is het eerste deel uit een serie van twee van Ing. H. Hoekstra, behandelt de symboliek in de (dit jaar 50 jarige) Maria Christina Kerk, waarin de voorstellingen van de ramen aan een nader onderzoek worden onderworpen. Vanwege het onderwerp is het artikel rijk geïllustreerd.

De redactie wenst u veel leesplezier.

Eene school met den Bijbel (6)

In het jaarverslag van het schooljaar 1910 - 1911 staat weinig anders vermeld dan wat al in de bestuursverslagen wordt bericht, behalve het volgende:

"Met het oog op de waarschijnlijkheid dat er aan de Doldersche weg een station zal komen en ook een hulp-Post, Telegraaf en Telefoonkantoor, laat het zich aanzien, dat de bevolking v/den Dold. Weg meer en meer zal toenemen en dat ook onze school daarvan zal profiteren. Vooral is dit van belang, omdat indien het aantal kinderen boven de 90 zou gaan, wij ook voor de onderwijzers op de volle subsidie zouden kunnen aanspraak maken, terwijl ook ons reserve-fonds bij een vermeerdering van leerlingen wel zou varen."

Op de algemene vergadering op 29 augustus 1911 leest de secretaris het jaarverslag voor en dan

"vraagt de voorzitter nu of iemand ook iets te zeggen of te vragen heeft. Niemand meldt zich aan. Daarna vraagt hij of iemand ook iets aan te merken heeft op het onderwijs in de handwerken, waarop ook geen klacht gehoord wordt. Hij zegt nu dat er kinderen zijn die de handwerklessen niet geregeld volgen, vooral zaterdags blijven er meerderen weg, waardoor dat onderwijs wordt belemmerd. Hij drukt de ouders op het hart de kinderen vooral te zenden en anders de redenen op te geven waarom zij ze thuis houden. Hij vindt het jammer dat slechts zo weinig ouders ter vergadering zijn gekomen, hieruit blijkt dat er veel minder belangstelling is dan mag verwacht worden.

De Heer H. v/d Meij zegt dat het wel goed zou zijn als de onderwijzers de ouders ging bezoeken, die hunne kinderen thuis houden en als de ouders klachten hebben die niet direct aan het bestuur, maar aan de onderwijzers kenbaar te maken. De Voorzitter zegt dat de juffrouw wel eens bij die ouders is geweest, maar zonder resultaat."

Voorwaar, er zijn geen klachten wat betreft het handwerkonderwijs, althans op het lesgeven zelf. Een trendbreuk misschien?

"De Heer Lasterie zegt dat het hem aangenaam zou wezen als de ouders hem

bericht zonden indien een kind niet ter school kon komen, want dat moet hij weten. Hij drukt de ouders op het hart de kinderen niet anders dan bij grote noodzakelijkheid thuis te houden.

Alsnu zal de heer Lasterie een lezing houden. Hij begint met op te merken dat hij eerst gisteren had vernomen dat heden avond iets van hem wordt verwacht, zoodat hij zijne verontschuldiging maakt dat hij komt met iets dat niet versch is. Het onderwerp is n.l. Het ontstaan van de Unie Collecte en in verband daarmee de geschiedenis van het Christelijk onderwijs over de laatste 50 jaren. Hij hield daarover een boeiende en zeer interessante lezing, die met belangstelling werd aangehoord."

Het is onduidelijk waarin zich de "Openbare vergadering op Woensdag 21 Februari 1912, ten kantore van den Heer Pleines" zich onderscheidt van de algemene vergadering.

"De vergadering is goed bezocht. De voorzitter opent met gebed. Op voorstel van den Heer Lasterie wordt gezongen Ps. 25, waarna wordt gelezen Pred. 12."

(Pred. 12: 8. IJdelheid der ijdelheden, zegt de Prediker, het is al ijdelheid)

"De Voorzitter heet allen welkom en geeft het woord aan den Heer Lasterie, die een zeer uitvoerige en leerzame lezing houdt over de opvoeding onzer kinderen. De spreker wordt met veel belangstelling aangehoord en zegt, na afloop, de Voorzitter hem dank voor zijn boeiende voordracht, terwijl hij hem verzoekt zich spoedig weder eens beschikbaar te stellen.

De Heer Lasterie geeft het bestuur of de leden in overweging zich ook eens te laten hooren, waarvoor zich echter niemand aanmeldt."

Op de bestuursvergadering van 19 maart 1912

"deelt de Heer Lasterie mede dat Mijntje van Zweden van School verwijderd is.

Hij zou eenige veranderingen in het leerplan willen maken en doet aanvragen tot het aanschaffen van diverse leermiddelen, terwijl ook de Natuurkundige instrumenten reparatie een aanvulling nodig hebben. Hiertoe wordt in zooverre besloten, dat voor de instrumenten f 10.- wordt beschikbaar gesteld, terwijl de volgende leermiddelen zullen worden aangeschaft:

Schoolklas 1915?

3 boek tekenpapier,
 6 dozijn pennen,
 6 " potlooden
 3 " linialen,
 1 " leien No 5 fi ,
 2 dozen griffels,
 250 schriften
 18 ex. Schouten, Prettige uurtjes, 6 deeltjes
 18 ex. Met zijn drieën Drewes, 3 "
 1 doos rekenstokjes,
 1 ex. Lankamp Methode Vaderl. Geschiedenis
 1 ex. " " Natuurkennis

Mej. A van Amstel, die gedurende 7 weken ziek is geweest, van 25 Januari tot 18 Maart l.l. , is weer hersteld en heeft haar arbeid aan de school hervat.

De Heer Lasterie deelt mede dat met 1 April a.s. 8 kinderen de school zullen verlaten en er ook 8 zullen opkomen, zoodat het aantal het zelfde blijft.

De Heer Prang legt een missive over waar uitblijkt dat de subsidie over 1911, is vastgesteld op f 1841,99."

Op de bestuursvergadering op 1 mei 1912 wordt maar een enkel punt behandeld: het handwerkonderwijs; hoe kan het ook anders.

"Mej. v. Amstel klaagt er nogmaals over dat de handwerklessen door vele kinderen zoo ongeregeld worden gevolgd. Vooral op Zaterdag is dit het geval, omdat zij dan zooals zij zeggen, moeder thuis moeten helpen. De kinderen die des Zaterdags nooit of bijna nooit komen zijn: Jaantje Overeem, J. Kok, D. Kok, M. Kok, J. v. Straten, M. Kreijkamp. B. v. d. Schagt, L. Fox.

Degenen die wel komen zijn:

K. v.d. Broek, S. v. Nimwegen, C. v.d. Wiel, L v.d. Wiel, A. Apeldoorn, S. Veldhuizen, L. van Drie, R. Schoon, F. Schoon, D. Kok, G. Prang, Aafke v.d. Meij, H. Famer, T. Troelstra, G. van 't Hoogt, T. Verspeek en W. Lasterie.

De extra lessen worden gevolgd door:

J. Overeem, D. Overeem, M. Kok, R. Schoon, C. v.d. Wiel, A. Apeldoorn, K. v.d. Broek, M. Kreijkamp. B. v.d. Schagt, S. v. Nimwegen, waarvan de meesten echter niet betalen.

Besloten wordt bij wijze van proef ook dit onderwijs gratis te doen geven tot de a.s. Algemene vergadering. Als datum van die vergadering wordt vastgesteld Dinsdag 27 Augustus a.s. Op voorstel van den Heer Prang zal dan meteen een tentoonstelling worden gehouden van de gemaakte handwerken, welke tentoonstelling op dien dag geopend zal zijn van 7 tot 8 uur."

De bestuursvergadering op 17 juni 1912 staat geheel in het teken van het onverwachte vertrek van mejuffrouw Van Amstel.

"Mej. A. van Amstel heeft tegen 1 October eervol ontslag aangevraagd als onderwijzeres Wegens het huwelijk van haar zuster is zij thuis noodig en gaat zij daarom het onderwijs verlaten.

In Onze Vacature is bereids een advertentie geplaatst, waarop zich tot heden 24 sollicitanten hebben aangemeld. Ofschoon gevraagd werd, eene onderwijzeres met eenige ervaring, zijn toch op drie na, alle sollicitanten nieuwelingen d.w.z. pasgeslaagden. De Heer Lasterie leest de sollicitatiebrieven voor en wordt besloten dat naar een 7 tal zal worden geïnformeerd. De Heeren Prang en Lasterie zullen zich a.s.

Woensdagavond naar Utrecht begeven om daar naar de Utrechtsche sollicitanten te informeren.

De secretaris zegt dat er nu wellicht nog meerdere brieven bij hem zullen zijn aangekomen en gaat de Heer Lasterie die even per fiets halen.

Binnen het kwartier was hij weer terug en bracht twee brieven mede. Na lezing wordt besloten om de advertentie nogmaals te plaatsen, met de wijziging, dat vereischt wordt minstens een dienstjaar en akte Nuttige Handwerken. De advertentie luidt nu aldus:

Gevraagd aan de Chr. School te den Dolder (gem. Zeist) een Ned. Herv. Onderwijzeres van gezond gestel, en akte K en minstens een dienstjaar. Aanvangssalaris f 600.- met acht tweejaarl. Verh. van f 35.-. Dienstj. elders tellen mee. Adres W.B. Schouten, Secr. Van 't Bestuur Te Lage Vuursche."

Een week later komt het bestuur weer ter vergadering bijeen en

"deelt de secretaris mede, dat er sedert de laatste vergadering nog 10 sollicitanten zich hebben aangemeld. De brieven worden worden door den Heer Lasterie voorgelezen. Hierna worden uitgezocht die sollicitanten die reeds dienstjaren hebben, hetgeen er negen blijken te zijn. De betreffende brieven worden nog eens nauwkeurig nagelezen en besloten de volgende vier dames alhier proefles te doen geven, nl. H. den Breeje te Pernis, K. Koning te Meppel, H. M. Diferee te Zwartsluis en Mej. Spier te Huizen."

In dezelfde week nog komt het bestuur weer bij elkaar.

"Op 25 Juni is nog een sollicitatie-brief ingekomen van Mej. Dillewijn te Hazerswoude, die akte Fransch heeft en een mooie aanbeveling voor handwerken. Ook zij werd uitgenodigd om te komen proefles geven en bleek zij daarbij het best te voldoen. De Heeren Pleines en Lasterie hebben haar echter te Hazerswoude in school bezocht en viel zij daar erg tegen.

Besloten wordt nu dat de Heeren Pleines en Lasterie morgen Zaterdag naar Meppel en Zwartsluis gaan om de dames Koning en Diferee te bezoeken en worden zij gemachtigd om de beste van de twee toezegging van benoeming te geven, opdat zij voor 1 Juli nog ontslag kan aanvragen en zij dan 1 October alhier in functie zou kunnen treden."

Na ondertekening door de voorzitter en de secretaris van bovenstaande notulen staat het volgende vermeld:

"Pro memorie. Benoemd is Mejuffrouw K. Koning te Meppel met ingang van 1 October a.s."

Komt er met de benoeming van mejuffrouw Koning nu ook een eind aan de handwerkperikelen?

Rob Haars

Alexander Numan (1780 - 1852)

Op 8 december 1780 werd Alexander Numan geboren in Baflo, in de Groningse Ommelanden als zoon van een hervormde predikant. Zijn vader Hendricus Numan (geb. Ezinge 27-10-1746 ov. Baflo 5-7-87, getrouwd 16-9-1778 met Johanna Sophie Pucard) overleed op veertigjarige leeftijd, toen Alexander nog maar zes jaar oud was.

Gezicht op de kerktoeren van Baflo

Zijn moeder hertrouwde met H. Wichers, arts in het naburige Middelstum. Zoals het toendertijd gebruikelijk was werd de scholing van jongeren overgelaten aan familie en bekenden die daartoe geschikt geacht waren, zo kwam Alexander in huis bij oom Arnoldus Numan toen

predikant in Ezinge. Van hem leerde hij de beginselen van de klassieke talen. Toen zijn oom naar Noord-Holland werd beroepen, ging hij weer thuis bij zijn moeder en stiefvader wonen.

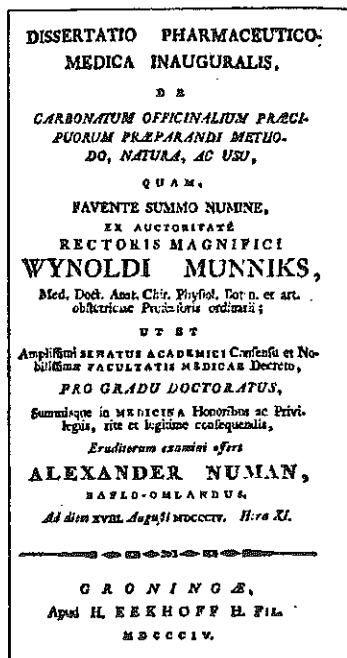
Door contact met de zeer belesen, scherpzinnige plaatselijke predikant B.W. Hoffman, die ook zitting had in de Nationale Vergadering, werd zijn belangstelling voor de wetenschap en voor maatschappelijke vraagstukken gewekt. Bij hem leerde hij onder andere de moderne talen. Hij verbleef ook geregeld bij een broer van zijn stiefvader, die arts was in Winschoten, waardoor zijn belangstelling voor het medische beroep versterkt werd.

De leergierige en begaafde Alexander had door het privé-onderwijs bij de twee genoemde predikanten en de twee geneesheren kennelijk zulk een lange maar gedegen vooropleiding gehad dat hij niet alleen toegelaten werd tot de medische studie, maar deze ook in recordtijd kon beëindigen. In die dagen was het niet ongewoon dat je na privé-onderwijs, als 15 - of 16 jarige aan een universitaire studie begon, zoals zijn vriend Schroeder van der Kolk bijvoorbeeld.

Op 26 september 1801 werd hij aan de Hogeschool in Groningen als 20 jarige medisch student ingeschreven en reeds op 18 augustus 1804 kon hij zijn proefschrift verdedigen, dat getiteld was: *Dissertatio pharmaceutico-medica inauguralis, de carbonatum officinallium praecipuorum praeparandi methodo natura ac usu.* Tijdens zijn studie maakten zijn ijver en plichtsbetrachting indruk op zijn hoogleraren.

Met twee van hen, Petrus Driessen en E.J. Thomassen à Thuessink zou hij in blijvende vriendschap verbonden blijven.

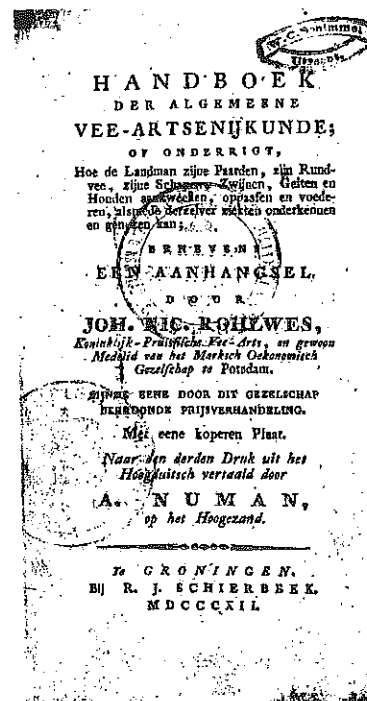
Numan vestigde zich als arts in Hoogezand. Dit gaf hem de kans om te werken in een bloeiende veenkolonie met daarnaast de mogelijkheid om kontakten te blijven onderhouden met het wetenschappelijke en culturele leven in de stad Groningen.

Numan bouwde een uitstekende naam op en zijn praktijk breidde zich uit over een groot deel van de provincie.

In 1806 huwde hij Catharina Dorothea Star Lichtenvoort (1770-1833). Uit dit huwelijk zijn een zoon en een dochter geboren. Cornelis in 1807 en Johanna Sophia in 1808.

Tijdens zijn dagelijkse omgang met de boeren werd hij getroffen door de

slechte gezondheid van het vee en door het gebrek aan kennis daar iets aan te doen. Dit was voor hem de aanleiding om het in Duitsland populaire boek van J.N. Rohlfes *Allgemeines Vieharzneibuch* in het Nederlands te vertalen. Het verscheen in 1812 onder de titel *Handboek der algemeene veeartsenij kunde*. Hiermee werd de basis gelegd voor zijn carrière op het gebied van de diergeneeskunde. Op speciaal verzoek van het hoofdbestuur van de Maatschappij tot Nut van het Algemeen publiceerde Numan in 1819 een boek met de titel *Handboek der genees- en verloskunde van het vee*, dat uitvoeriger was en aangepast aan de Nederlandse omstandigheden. Hiervan zouden de komende halve eeuw veel herdrukken

het licht zien.

In 1814 werd hij gevraagd om lid te worden van de provinciale "Commissie voor Geneeskundig Onderzoek en Toevoorzigt" en in 1815 van de Commissie van Landbouw in Groningen.

Op 13 september 1819 tekende Koning Willem I de oprichtingsakte van de Veeartsenij school op Gildestein, even buiten Utrecht.

Hoewel er in 1820 reeds verschillende veeartsen praktiseerden, die in Alfort (Frankrijk) hun opleiding hadden genoten, viel bij de benoeming van een hoogleraar in de praktische veeartsenij kunde aan de veeartsenij school in Utrecht de keus op de medicus dr. Alexander Numan. In het algemeen wordt aangenomen dat de eerbijdracht om de grondlegger te kunnen worden van de veeartsenij kunde in Nederland de doorslag heeft

gegeven om zijn uitstekende praktijk in Hoogeveen te verwisselen met de aangeboden functie in Utrecht, maar in zijn "*Schets van het leven en karakter van Alexander Numan*" schrijft Cornelis Star Numan (zijn zoon) dat zijn vader ziekelijk was en moeilijkheden voorzag die zijn werkzaamheden in Groningen zouden kunnen verlammen. De zorg voor de opleiding van zijn kinderen heeft meegespeeld in de beslissing om naar Utrecht te komen. Het onderwijs aan 's Rijksveeartsenijschool was op 10 december 1821 gestart en Numan begon op 26 september 1822 met zijn onderwijs.

Zijn start in Utrecht was niet makkelijk. Hij werd geacht onderwijs te geven in de kliniek, de leefregelkunde, de ziektekunde, de verloskunde, de gerechtelijke veeartsenijkunde, de veterinaire politie en het hoefbeslag. De directeur dr. Th.G. van Lidt de Jeude en dr. J. Vosmaer verzorgden de propaedeutische vakken. Dit betekende voor Numan 14 uur per week doceren van de theoretische vakken en de verantwoordelijkheid voor de kliniek. Daarbij moeten we bedenken, dat er geen Nederlandse dictaten beschikbaar waren en dat Numan moest zorgen dat er studiemateriaal voor de studenten kwam. Men mocht niet van de toenmalige studenten verwachten, dat zij in staat waren om buitenlandse boeken voor hun studie te gebruiken, daar het toelatingsniveau tot de studie uiterst laag was. De meeste studenten waren boerenjongens met slechts een lagere schoolopleiding, die na enige jaren op het land of in een ambacht gewerkt te hebben, zich in Utrecht aanmeldden.

De praktische vakken verloskunde, heelkunde en hoefbeslag, waren in handen van "*den veearts der school*"; aanvankelijk van 1822 tot 1827 was dat de Belgische veearts L. Camber, en vervolgens van 1827 tot 1839 J.A.W. Hart, die in 1826 als één van de eersten in Utrecht was afgestudeerd en daarna van 1839 tot 1851 B.J.C. Rijnders.

Numans veterinaire ambities werden zwaar op de proef gesteld, toen hij in 1825 door de universiteit van Goningen benaderd werd om de leerstoel landhuishoudkunde van de overleden prof. J.A. Uikens te bezetten. Het siert hem, dat hij voor deze eer heeft bedankt. In zijn Hoogezandse periode zou hij niet lang getwijfeld hebben!

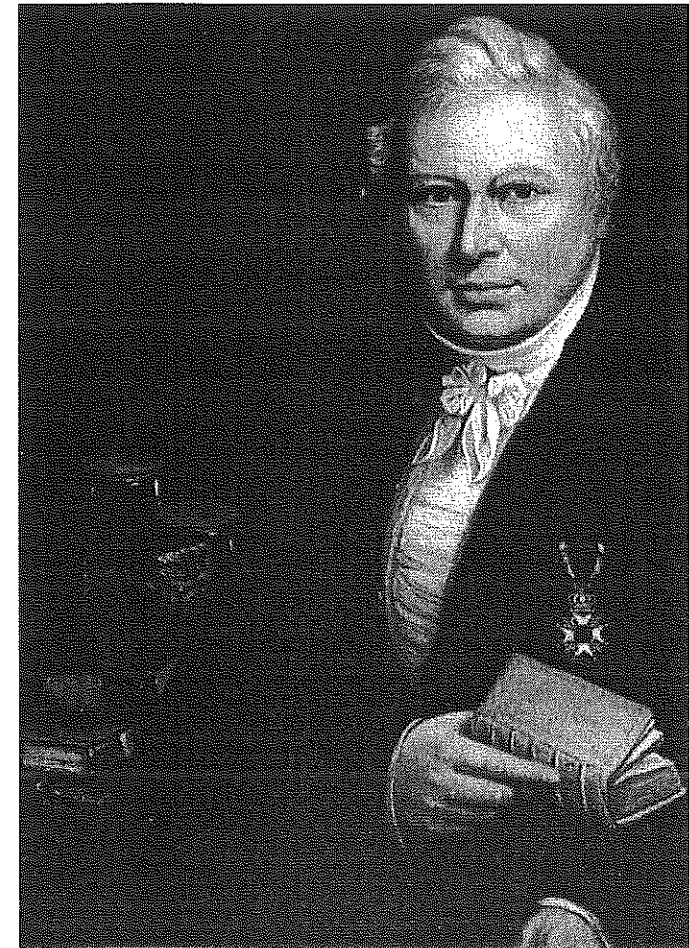
De taak van Numan werd aanmerkelijk verzwaard, toen hij het directoraat van Van Lidt de Jeude op 4 oktober 1826 overnam en belast werd met het bestuur van de School.

Numan was aan de ene kant een wetenschapper, en aan de andere kant was hij ook een vaderlijk figuur voor zijn studenten en de afgestudeer-

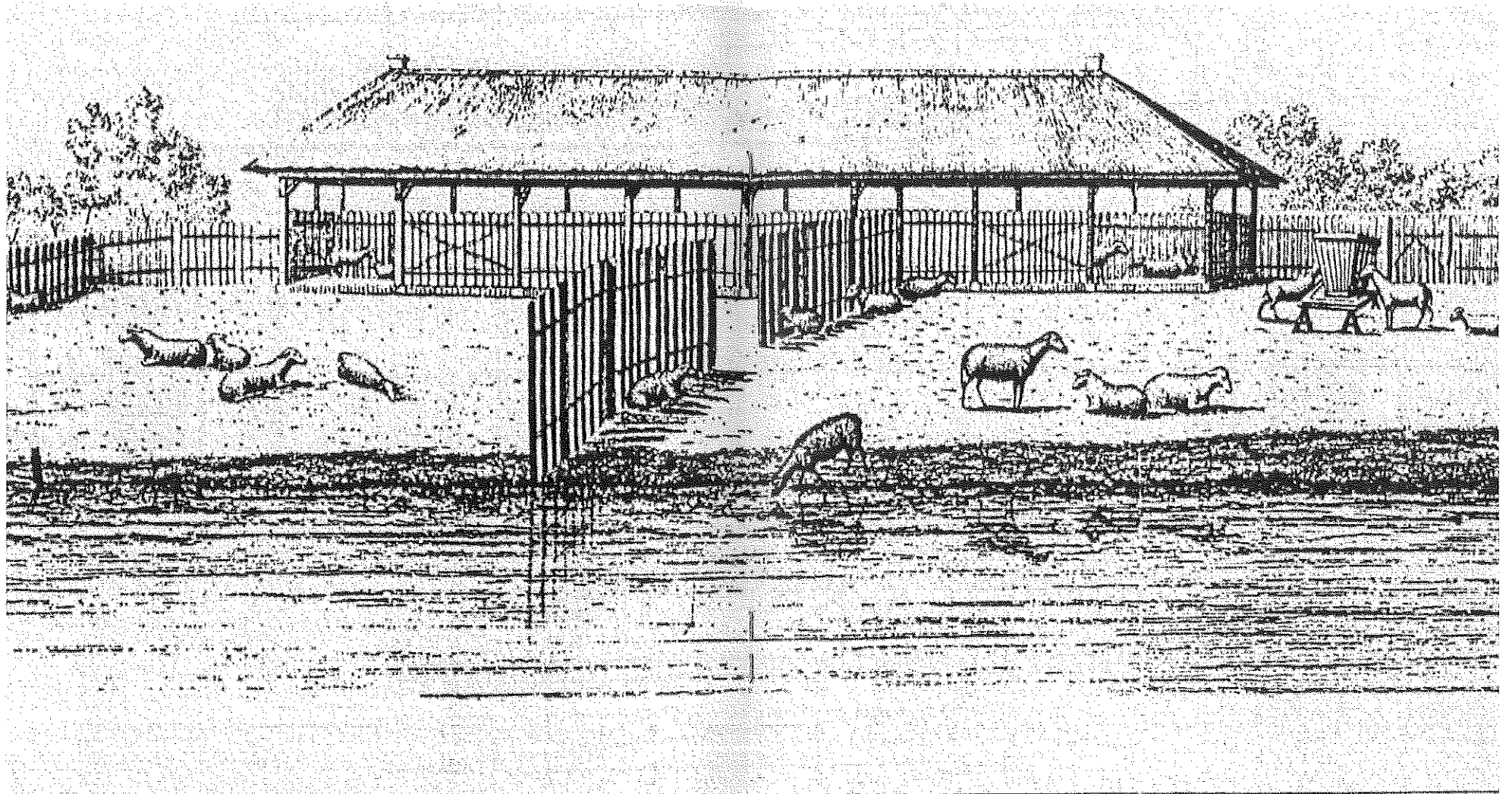
den. Dit laatste blijkt heel duidelijk uit de correspondentie, die hij onderhield met de practici. Iedere practicus was vanaf 1829 verplicht om tweemaal per jaar een verslag uit te brengen over de veterinaire belangrijke zaken uit die periode. Uit deze correspondentie, die grotendeels bewaard is gebleven, kunnen we een goede indruk krijgen over de gang van zaken in de toenmalige praktijken.

Een belangrijk initiatief van Numan was de uitgave van het eerste diergeneeskundig tijdschrift in Nederland, het *Veeartsenijkundig Magazijn*. In de periode 1827 tot 1849 redigeerde hij zeven banden.

Ondanks het feit dat de lezerspopulatie nog uiterst klein was en het

Prof. Alexander Numan.

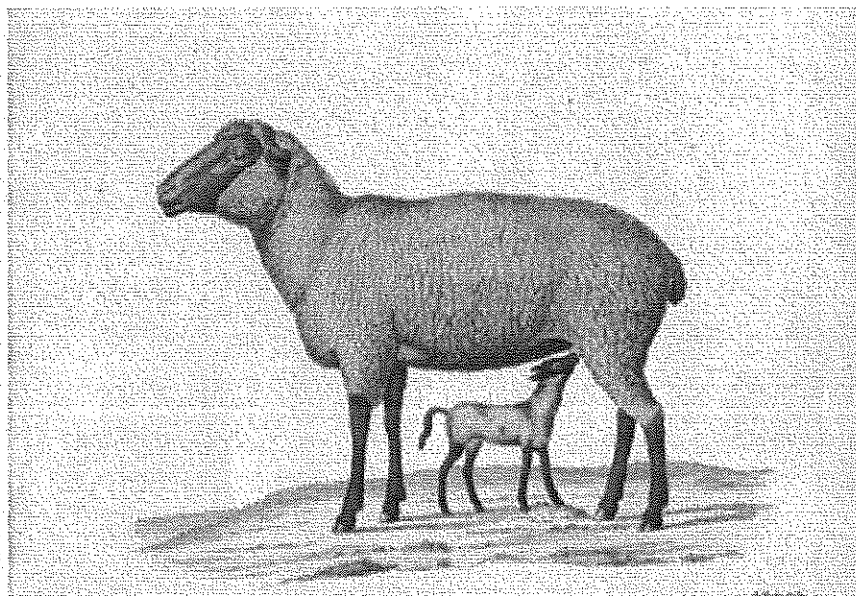

Ontwerp van de schaapsstal aan de Biltstraat

De kosten van de schapenexperimenten bedroegen gemiddeld fl. 700,- per jaar.

Ondertussen ging ook zijn werk in Utrecht aan de school gewoon door. Ook was hij betrokken bij de rijksstoeterij in Borculo in 1834. Numan was direct na aankomst in Utrecht benoemd tot secretaris van de provinciale Commissie voor den Landbouw, wat een aanzienlijke hoeveelheid correspondentie met zich bracht. De glorie tijd van de school leek in de jaren veertig voorbij. Meldden zich in 1844 nog acht studenten aan, daarna zette zich een daling in; in 1845 zeven, in 1846 zes, in 1847 vijf, in 1848 geen, in 1849 één, in 1850 geen en in 1851 twee.

Dit werd deels veroorzaakt door de Belgische afscheiding, waardoor zich geen studenten meer meldden uit de Zuidelijke Nederlanden, deels ook door de slechte omstandigheden waaronder gepraktiseerd moest worden. Een ander gegeven was, dat het "*Fonds voor de Landbouw*", waaruit de school bekostigd werd, uitgeput raakte ten gevolge van de vergoedingen die betaald moesten worden door het voortduren van de longziekte. Dit leidde ertoe dat minister Thorbecke zich daadwerkelijk met de instelling ging bemoeien. Deze kon voor rekening van het Rijk blijven voortbestaan, zij het in sterk afgeslankte vorm. Thorbecke kwalificeerde schapen experimenten als nutteloze verspilling.

Eén van de door Numan gekweekte schapensoorten.

Toen Numan de minister verlof vroeg in augustus 1850 om vakantie te nemen om zijn familie in Groningen te gaan bezoeken, sloeg Thorbecke toe en ontsloeg zonder medeweten van Numan per 1 november 1850 drie medewerkers en per 1 januari 1851 de hoogleraar Van Lidt de Jeude. Thorbecke weigerde zelfs om Numan te ontvangen. Er bleef Numan weinig anders over dan om zelf ontslag te nemen; dit werd hem per 1 maart 1851 eervol verleend. Teleurgesteld en diep gegriefd is Numan van de Biltstraat vertrokken. Hij overleed op 1 september 1852 aan een korte maar hevige ziekte, ten huize van zijn dochter Johanna, wonende aan de Oude Gracht en gehuwd met met de lector in de sterrekunde, Adolf Stephan Rueb.

Alexander Numan werd op 5 september 1852 op de begraafplaats "Soestbergen" aan de Gansstraat te Utrecht bijgezet in het familiegraf dat zich bevindt in de zogenaamde Rontonde van Zocher.

In 1834 was Numan benoemd tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw en in 1850 tot Kommandeur der Eikenkroon.

In de levensberichten die over hem verschenen werd hij geprezen vanwege zijn bescheidenheid en de humane benadering van zijn medemens. Numan werd gezien als een groot man. Jammer dat de huidige generatie veterinairen zich dit onvoldoende heeft gerealiseerd bij de naamgeving van het Hoofdgebouw van de Diergeneeskundige Faculteit

Het ontginnen van de terreinen gaat nog door tot 1859. De voormalige arbeider Lammersen kreeg hierbij het beheer en opzicht over de gebouwen en werktuigen. Zijn loon bedraagt dan fl. 5,- per week.

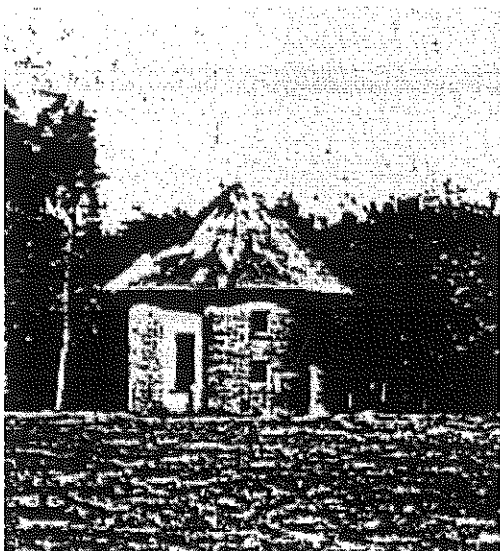
De heide wordt verhuurd als schapenweide voor fl.50,- per jaar. In 1859 gaat het beheer terug naar de Domeinen, uitgezonderd een stuk van 2 bunder, waarop de daglonerswoningen staan.

Later heeft boer Donselaar ("blikke bordje" volgens Staal) hier gewoond. Op de plaats van de hoeve der veearsternijschool is later, rond de eeuwwisseling, een landhuis gebouwd, genaamd Boschwijk, waarvan de oprijlaan op de Dolderseweg uitkwam met een prachtig smeedijzeren hek.

In 1918 werd er een plan ontworpen voor de aanleg van een luxueus vil-lapark tussen de inmiddels aangelegde Hertenaan en Dolderseweg (Park Boschwijk). Het plan is nooit in zijn totaliteit uitgevoerd, wel is de Hertenaan in de jaren twintig met een aantal villa's bebouwd en is er

een begin gemaakt met de aanleg van het park, wat hier en daar nog zichtbaar is in het bos.

Door de oorlog is er in dit gebied veel veranderd, er werden door de Duitsers tankwallen, verdedigingslinies en onderkomens voor vliegtuigen aangelegd en wachtposten gebouwd, alsmede werden de woningen gebruikt als onderkomens voor officieren. Door de Engelsen is er ook veel gebombadeerd in dit gebied. In het bos zelf vinden we nog veel bomkraters.

Oude Schaapskooi

In 1973 werd de oude schaapskooi uit 1840 die de oorlog had overleefd, afgebroken (weggebuldoerd) door de gemeente, omdat ze bang was dat de toenmalige eigenaar van het Anker, het als toiletblok bij de camping zou betrekken.

Albert van Silfhout

Geraadpleegde literatuur

- C. Offringa. Van Gildestein naar Uithof. Deel 1. Utrecht 1971: 56-59.
- A.H.H.M. Mathijssen. Alexander Numan (1780 - 1852) in zijn Groningse periode. Argos nr 24 (2001) 159-173
- C. Star Numan. Schets van het leven en karakter van Alexander

- Numan. Handelingen der jaarlijkse algemeene Vergadering van de Maatschappij van Nederlandse Letterkunde te Leiden, 1853: 1-16.
- Mw. Th van den Hoven. Het Numansbos Den Dolder, 1985
- Tijdschrift voor Diergeneeskunde 123-5 (1998) 152-153
- Staal. Opstellen over Den Dolder, Dolderse Gids Nr.75 28-07-59

De Maria Christina Kerk van binnen uit.

De symboliek in de kerk.

Een ieder is vertrouwd met symbolen, zonder dit zich vaak te realiseren. Denk bijvoorbeeld aan alle verkeersborden op straat en aan de wasvoorschriften in de kleding. Een leven zonder deze en andere symbolen is gewoon niet meer denkbaar. Ook in de religie wordt veelvuldig gebruik gemaakt van symbolen en in de Maria Christina Kerk vinden we daar de weerslag van.

Bij binnenkomst van de kerk valt direct de zuilengang aan de ene zijde en de achterkant op.

Dit verwijst naar de eerste christelijke gemeenten, die na de legalisatie van het christelijk geloof in 313, door het besluit van Milaan, nadat keizer Constantijn in 312 een veldslag tegen zijn zwager had gewonnen (een zege die hij toeschreef aan de God van de Christenen), vanuit hun schuilkerken gebruik konden maken van door zuilengangen omringde basilieken, in het Romeinse Rijk.

Links en rechts zien we in de glas in lood ramen een verwijzing naar het Oude en Nieuwe Testament¹. De ramen zijn ontworpen en uitgevoerd door de glazenier Berend Hendriks (geb. 1918). Achter de zuilenrij bevinden zich vijf ramen met afbeeldingen uit het Oude Testament.

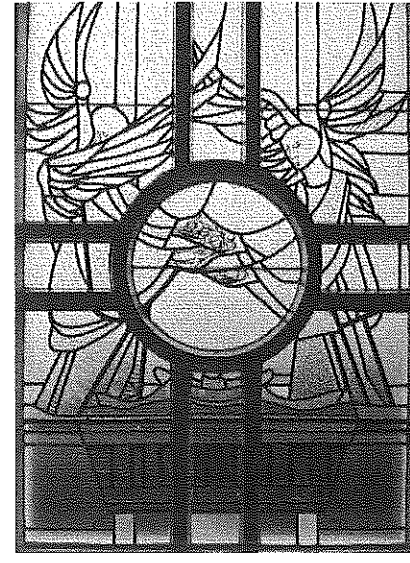
- De profeet Jeremia als boete-prediker met gebalde vuist.
- De profeet Daniël met een kleine bij-figuur die een richter voorstelt.
- De Ark van het Verbond met boven het verzoendeksel twee engelen (zgn cherubs) met uitgespreide vleugels.
- De profeet Jesaja samen met een koningsfiguur op zijn troon zittend.

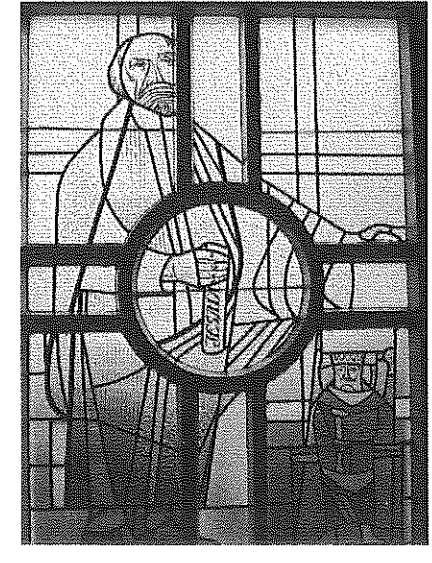
Jeremia

Daniel

De Ark

Jesaja

- De profeet Ezechiël.

In de grote ramen aan de overzijde van de zuilenrij zijn paarsgewijs de volgende apostelen uit het Nieuwe Testament afgebeeld.

- Thomas de apostel van India, waar hij werd vermoord. Hij heeft een timmermanswinkelhaak in zijn hand (hij zou timmerman zijn geweest) en staat afgewend van de andere apostelen, wat herinnert aan zijn houding na de dood van zijn Heiland. (Zijn naamdag is 21 december)
- Simon Zelotes (= de ijveraar). Hij zou in Noord-Afrika werkzaam zijn geweest en doorgezaagd. Vandaar de zaag in zijn hand. (Zijn naamdag is 28 oktober)
- Andreas. Hij is één van de eerste discipelen van Jezus en hij haalt zijn broer Petrus er ook bij. Hij zou in Griekenland aan een zgn Andreaskruis (X) de dood hebben gevonden. Hij houdt dat kruis in zijn handen. (Zijn naamdag is 30 november)
- Mattheus (of Levi). Van huis uit tollenaar. Schrijver van het eerste

evangelie, dat hij in zijn hand houdt. Hij zou in Ethiopië gewerkt hebben en onthoofd zijn, vandaar een zwaard als attribuut. (Zijn naamdag is 21 september).

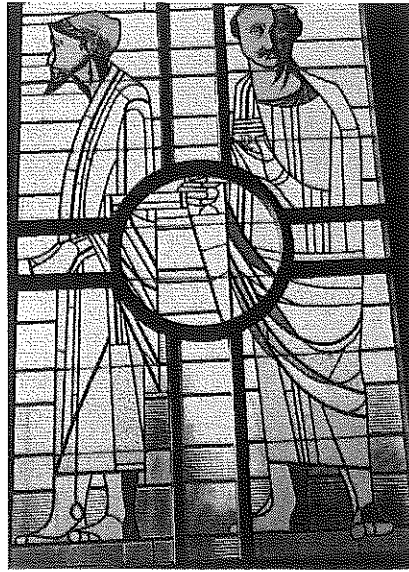
Jacobus de Meerdere. Een van de zonen van Zebedeüs en broer van Johannes. Van aard opvliegend? Jezus noemt hem en zijn broers Zonen van de Donder! Op bevel van Herodes werd hij reeds in 44 in Jeruzalem met het zwaard gedood. Zijn teken is de pelgrimsstaf, die hij in de hand houdt. In Santiago di Compostella (Spanje) is een graf, dat aan hem wordt toegeschreven. (Zijn naamdag is 25 juli).

- Simon Petrus. Hij wordt beschouwd als de eerste onder de apostelen. Als attributen heeft hij een sleutel, omdat Jezus hem "sleutelmacht" gegeven zou hebben, en de haan, die verwijst naar zijn verloochening van Jezus aan de vooravond van Goede Vrijdag. Zijn graf bevindt zich onder de Sint Pieterskerk in Rome, waar hij op 29 juni (zijn naamdag) in het jaar 67 omgekeerd gekruisigd zou zijn.

- Johannes Evangelist wordt vereenzelvigd met "de discipel van wie Jezus hield". Hij heeft behalve het evangelie ook het boek Openbaring op zijn naam staan. Hij werkte in Efeze en was naar Patmos verbannen.

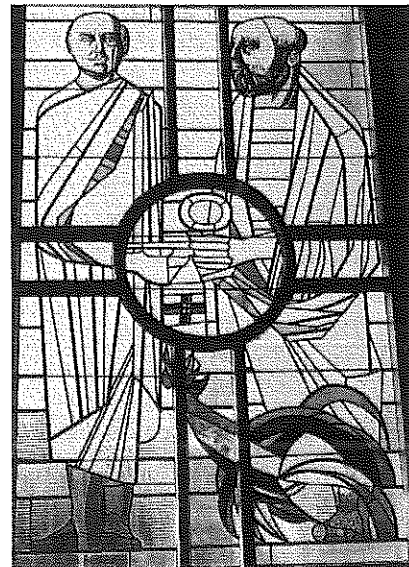
Ezechiel

Thomas en Simon Zelotes

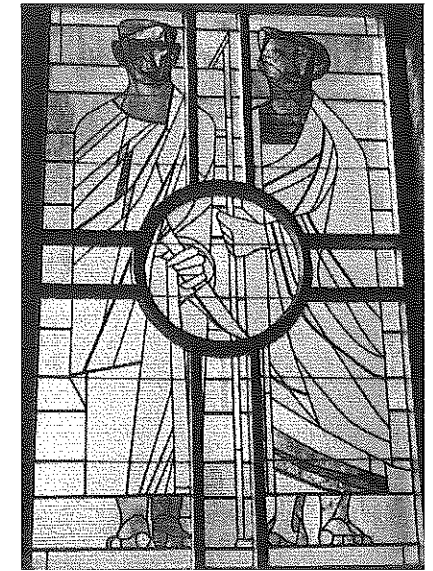
Andreas en Mattheus

Jacobus de Meerdere en Simon Petrus

Johannes en Jacobus de Mindere

Bartolomeus en Filippus

Zijn attribuut is een gifbeker, die hij zonder nadelige gevolgen zou hebben leeggedronken. Hij is op hoge leeftijd in Efeze gestorven. (Zijn naamdag is 27 december)

- Jacobus de Mindere is bekend als de broer van Jezus. Diep gelovig lag hij vaak urenlang op zijn knieën te bidden. In 62 werd hij, na van een soldaat een klap met een knots gekregen te hebben, van het dak van de tempel in Jeruzalem geworpen. Zijn attribuut is dan ook een knots. (Zijn naamdag is 1 mei).

- Bartolomeus (of Natanael) heeft volgens de overleveringen gepredikt in India en Armenië. Zijn marteldood bestond erin, dat zijn huid met een mes (zijn attribuut) werd afgestroopt. (Zijn naamdag is 24 augustus).

- Filippus heeft velen tot Jezus gebracht. Vandaar de herderstaf als attribuut. Hij zou gewerkt hebben in Zuid-Rusland en Klein-Azië, waar hij in Hiërapolis gestenigd werd. (Zijn naamdag is 1 mei).

- Judas Thaddeus zou gewerkt hebben in Palestina en Mesopotamië en met een knots gedood zijn. Dat is ook zijn attribuut. De brief van Judas wordt aan hem toegeschreven. (Zijn naamdag is 1 mei).

- Mattias werd gekozen ter vervanging van Judas Iskariot. Hij zou gewerkt hebben in Cappadocië, waar hij met een bijl onthoofd werd. Een

Judas Thaddeus en Matthias

Ing. H. Hoekman.

¹ Bij de beschrijving van de ramen werd dankbaar gebruik gemaakt van de door Ds. D. Schneider (predikant te Den Dolder van 1968 - 1982) gepubliceerde gegevens.

- De foto's zijn gemaakt door Harm Sok.

bijl is dan ook zijn attribuut geworden (Zijn naamdag is 24 februari).

De herdenkingsdagen van de apostelen zijn doorgaans niet hun geboortedagen, maar hun sterfdag. De toenmalige christenen waren van mening dat de sterfdag de geboortedag voor de eeuwigheid was, die ze veel belangrijker vonden.

De volgende aflevering van dit artikel gaat over de symboliek zoals die gevonden wordt in het liturgisch centrum.

Lekker gezellig. **Remia**

**Remia Den Dolder:
Sauzenhart van
Nederland.**

